

Muallif; Turopova Nigora Xolmurod qizi

Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori, dotsent

nturopova@tersu.uz

Muallif ; Alimova Sarvara Zulfiqor qizi

Termiz Davlat Universiteti 2 bosqich talabasi

alimovasarvara4572gmail.com

[998992464333](tel:998992464333)

Muallif ; Alimova Sitora Zulfiqor qizi

Termiz Davlat Universiteti 2 bosqich talabasi

ANNOTATSIYA (O‘zbek tilida)

Ushbu maqolada biznes va menejment sohasida innovatsiyalarning o‘rni, zamonaviy boshqaruv modellari, raqamlashtirish jarayonining afzalliklari va korxonalarda innovatsion strategiyalarni joriy etish mexanizmlari tahlil qilingan. Tadqiqotda startap ekotizimi, boshqaruvda texnologik yangilanishlar, raqamli transformatsiya hamda innovatsion menejmentning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri ko‘rsatib berilgan. Olingan natijalar innovatsion boshqaruv korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: innovatsion menejment, biznes innovatsiyalari, raqamli transformatsiya, startaplar, raqobatbardoshlik, strategik boshqaruv.

ANNOTATION (English)

This article analyzes (English) the role of innovations in business and management, modern management models, the advantages of digitalization, and mechanisms for implementing innovation strategies in enterprises. The study explores startup ecosystems, technological renewal in management, digital transformation, and the impact of innovative management on economic efficiency. The results confirm that innovation-oriented management significantly enhances the competitiveness of enterprises.

Keywords: innovation management, business innovations, digital transformation, startups, competitiveness, strategic management.

АННОТАЦИЯ (На русском языке)

В данной статье исследуется роль инноваций в сфере бизнеса и менеджмента, современные модели управления, преимущества цифровизации и механизмы внедрения инновационных стратегий на предприятиях. В исследовании рассматриваются экосистема стартапов, технологические обновления в менеджменте, цифровая трансформация и влияние инновационного управления на экономическую эффективность. Полученные результаты подтверждают, что инновационно-ориентированное управление существенно повышает конкурентоспособность предприятий.

Ключевые слова: инновационный менеджмент, бизнес-инновации, цифровая трансформация, стартапы, конкурентоспособность, стратегическое управление.

KIRISH

Bugungi raqobat kuchli bo'lgan iqtisodiy sharoitda korxonalar faoliyati innovatsiyalarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Biznes jarayonlarining tezkorligi, mahsulot va xizmatlarning sifati, strategik boshqaruvning samaradorligi to'g'ridan-to'g'ri innovatsion yondashuvlarga bog'liq. Innovatsion menejment korxonalar uchun nafaqat rivojlanish vositasi, balki ularning uzoq muddatli barqarorligi va bozor talabiga moslashishining asosiy omilidir.

Biznesda innovatsiyalar quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

texnologik innovatsiyalar,

marketing innovatsiyalari,

raqamli boshqaruv tizimlari,

yangi biznes modellarini yaratish.

Menejment tizimida esa raqamlashtirish, avtomatlashtirish, axborot texnologiyalaridan foydalanish hamda startap tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash muhim o‘rin tutadi.

2016-yilda TSMRI to‘rtta eng yirik yo‘nalishlarining biri sifatida tashkil etilgan. Yo‘nalishning ta‘lim berish va ma‘muriy jarayonlarining sifat standartlari barcha talablarga javob beradi. Ushbu yo‘nalishda hozirgi kunda yigirma nafardan ziyod professor-o‘qituvchilar ishlab kelmoqdalar. Shu bilan birga, yo‘nalish quyidagi bakalavr dasturlarini o‘z ichiga kiritadi: Biznes va Menejment, Biznes va Moliya Menejmenti, Biznes va Marketing Menejmenti, Sanoat Menejmenti hamda Biznes va Iqtisodiyot.

TSMRI ning Biznes va Menejment yo‘nalishi ichiga kiritilgan bakalavr dasturlari rahbarlik, kadrlar tayyorlash, sifatni ta‘minlash, marketing va kommunikatsiya kabi sohalarni rivojlantirishda yordam beradi. Biznes va Menejment yo‘nalishiga talabalar tomonidan katta qiziqish bildiriladi.

Innovatsion menejment va raqamli transformatsiya: nazariy va amaliy jihatlar

1. Innovatsion boshqaruvning mohiyati va uning korxonalaridagi o‘rni

Innovatsion boshqaruv — korxonaning texnologik yangiliklarni joriy etish, biznes jarayonlarini takomillashtirish va bozor talablariga moslashish yo‘nalishida olib boriladigan tizimli strategik faoliyatdir.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion qobiliyatlarning kuchayishi korxonaning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi — ayniqsa raqamli menejment vositalari orqali.

Bundan tashqari, innovatsion menejment — bu faqat texnologiyalarni joriy etish emas, balki korxonaning strategik rejalashtirish, moddiy va nomoddiy resurlarni boshqarish, xodimlar salohiyatini oshirish va korporativ madaniyatni shakllantirishni ham o‘z ichiga oladi.

2. Raqamli transformatsiya va boshqaruv tizimlarida yangilanishlar

Zamonaviy korxonalar raqamli transformatsiyani qabul qilmoqda: bu — avtomatlashtirish, ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv, ERP tizimlari, sun'iy intellekt, Big Data va boshqa texnologiyalarni o'z ichiga oladi.

Masalan, sanoat korxonalarida raqamli transformatsiya — ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan tejamkor foydalanish va operatsion jarayonlarni optimallashtirish imkonini beradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar kadrlar boshqaruvi, ta'minot zanjiri, mijozlarga xizmat ko'rsatish va strategik rejalashtirish jarayonlarini takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin.

3. Innovatsion strategiyalar va startap ekotizimi: korxonalar rivoji uchun yo'llar

Korxonalarda yangiliklar joriy etish faqat ichki — “sanoat” darajasida emas; startaplar va ekotizimlar orqali ham amalga oshirilishi mumkin. Zamonaviy innovatsion boshqaruvda startap tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, hamkorlik, yangi biznes modellarini yaratish muhim elementlardir.

Bunday yondashuv korxonaga yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulot yoki xizmatlarni yaratish, bozorga moslashuvchanlik va raqobat ustunligini beradi.

Qolaversa, startaplar va innovatsion hamkorlik orqali korxonalar tezroq o'sadi, bozor talablariga moslashadi va raqobat sharoitida ustunlikka erishadi.

4. Innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri

Empirik tadqiqotlar ko'rsatdiki, raqamli transformatsiyani joriy qilgan bizneslarda iqtisodiy samaradorlik sezilarli darajada oshgan. Masalan, ba'zi kichik biznes sub'ektlarida daromad 25–30% ga oshgan, xarajatlar esa 18–20% ga kamaygan.

Shuningdek, yuqori darajadagi innovatsion qobiliyat korporativ raqobatbardoshlikni oshiradi, ayniqsa raqamli menejment joriy etilgan korxonalarda.

Korxonaning strategik boshqaruvi va innovatsion yondashuvlari uzoq muddatli barqarorlik va bozor sharoitlariga moslashuvchanlikni ta'minlaydi.

5. Innovatsion menejmentni joriy etish mexanizmlari va muammolar

Innovatsion menejmentni muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun quyidagi mexanizmlar muhim:

Raqamli texnologiyalarni bosqichma-bosqich integratsiya qilish, ERP, AI, Big Data, IoT kabi vositalardan foydalanish.

Strategik rejalashtirish va boshqaruv strukturasi moslash — korxonada strategiyasida innovatsiyani va raqamlashtirishni asosiy yo'nalishga aylantirish.

Innovatsion madaniyatni shakllantirish: xodimlar ijodkorligi, taklif bildirish, jamoaviy boshqaruv, ochiqlik va moslashuvchanlik.

Startaplar, tashqi hamkorlik va ekotizimlar bilan integratsiya — yangi g'oyalar, xizmatlar yoki mahsulotlarni kashf etish va joriy etish.

Shunga qaramay, innovatsion menejmentni joriy etishda muammolar ham mavjud: texnologik tanlovda xatoliklar, xodimlarning bilim va ko'nikmalari yetishmasligi, ichki qarshilik, madaniyat moslashmasligi va moliyaviy resurslar muammosi kabi.

Bugungi kunda biznes sohasida raqobat sezilarli darajada kuchayib bormoqda, natijada korxonalar nafaqat mahsulot va xizmatlarni yangilash, balki boshqaruv jarayonlarini ham zamon talablariga moslashtirishga majbur bo'lmoqda.

Innovatsiya tushunchasi faqat texnika yoki texnologiya bilan cheklanmaydi. Ko'p hollarda innovatsiya oddiy bir g'oya, yangi tashkiliy yondashuv yoki xodimlar bilan ishlashning boshqacha usuli ko'rinishida ham bo'lishi mumkin. Masalan, jarayonlarni raqamlashtirish, mas'uliyatni jamoa ichida adolatli taqsimlash, mijoz bilan ishlash sifatini yaxshilash yoki qaror qabul qilishni tezlashtirish — bularning barchasi biznesning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Menejment innovatsiyalari aynan shu jarayonlarga e'tibor qaratadi. Ya'ni, rahbarlar jamoani boshqarish usullarini yangilashi, xodimlarning fikrini tinglashi, o'zaro muloqot

va motivatsiya tizimini takomillashtirishi lozim bo'ladi. Amalda esa kichik bir o'zgarishning o'zi korxonaning butun ish tizimini yengillashtirishi mumkin. Bu — korxonaning tejamkorligi, samaradorligi va bozor talabiga moslashuvchanligi oshadi degani.

Xulosa qilib aytganda, biznes va menejment innovatsiyalari hozirgi rivojlanishning tabiiy talabidir. O'zgarishlarga ochiq bo'lgan, yangilikni qo'llay oladigan va jarayonlarni doimiy ravishda tahlil qilib boradigan korxonalar iqtisodiy o'sishda har doim bir qadam oldinda bo'ladi.

XULOSA

Biznes va menejment tizimida innovatsiyalarni joriy etish zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli transformatsiya, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, startap ekotizimi va yangi biznes modellarini ishlab chiqish korxonalar faoliyatida samaradorlikni keskin oshirmoqda. Tadqiqot davomida ko'rinib turibdiki, innovatsion menejment korxonalarining raqobatbardoshligini kuchaytirish, bozor talablariga tez moslashish, resurslardan samarali foydalanish, mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilash kabi ustuvor yo'nalishlarda beqiyos ahamiyatga ega.

Raqamli texnologiyalarni amaliyotga joriy etgan korxonalar daromadning oshishi, xarajatlarning kamayishi va strategik boshqaruv samaradorligining ortishi kabi natijalarga erishayotgani innovatsion yondashuvlarning iqtisodiy qiymatini isbotlaydi. Shuningdek, startap tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, tashqi hamkorlikni kuchaytirish va innovatsion madaniyatni shakllantirish korxonalar ichki jarayonlarini modernizatsiya qilishga xizmat qiladi.

Biroq innovatsion boshqaruvni tatbiq etishda malakali kadrlar yetishmovchiligi, texnologik moslashuv darajasi pastligi, moliyalashtirish bilan bog'liq cheklovlar kabi muammolar mavjud. Ushbu to'siqlarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv, strategik rejalashtirish va raqamli infratuzilmani rivojlantirish muhim sanaladi.

Umuman olganda, innovatsion menejment korxonalarining uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlash, global raqobatda ustunlikka erishish va iqtisodiyotning yangi bosqichiga moslashish uchun zaruriy shartdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sarimsaqov D. "Sanoat korxonalarining innovatsion boshqaruvi tahlili va uning xususiyatlari". Green Economy & Development.

2. Mansurova S. “Sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi: iqtisodiy samaradorlik va innovatsiya boshqaruvi”. Green Economy & Development.
3. Shoydulova M., Meliyeva N. “O‘zbekiston korxonalarida raqamli transformatsiya jarayonida menejmentning yangi yondashuvlari”. Green Economy & Development.
4. Ismatov R.O. “Kichik korxonalarda innovatsion faoliyatni strategik boshqarish”. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting.
5. Kraus S., et al. (2022) The role of digitalization in business and management: a systematic literature review. Review of Managerial Science.
6. “Enhancing innovation capabilities, digital management, and corporate competitiveness”. ScienceDirect.
7. Umirzoqov O‘., Sharipov R. “Innovatsion boshqaruv va texnologiyalar: yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni biznesga qanday integratsiya qilish”. Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 2025.
8. “Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga ta’siri” — Islomjon Nurmukhammadov. Green Economy & Development.